

Aprob,

Avocatul Poporului,
Victor Ciorbea

RAPORT

privind vizita efectuată la Penitenciarul Botoșani, județul Botoșani

Sumar:

Prezentul raport, întocmit ca urmare a vizitei inopinate la Penitenciarul Botoșani, județul Botoșani, are ca obiect consolidarea protecției beneficiarilor împotriva torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante, verificarea situației disciplinare a persoanelor private de libertate și a legăturii cu exteriorul, precum și a altor aspecte cu relevanță pentru activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii în locurile de detenție, fiind structurat pe trei capitole, după cum urmează:

1. Cadrul general și organizarea vizitei.
2. Constatările rezultate din vizita efectuată.
3. Recomandări.

1. Cadrul general și organizarea vizitei.

În temeiul art. 35 lit. a și art. 39 alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, a fost efectuată, la data de 27.11.2018, o vizită la Penitenciarul Botoșani, județul Botoșani.

La efectuarea vizitei au participat reprezentanți ai instituției Avocatul Poporului, Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție, doamna [redacted] – jurist și domnul [redacted], consilieri ai Centrului Zonal Bacău al instituției Avocatul Poporului, doamna [redacted], medic, doamna [redacted], psiholog și doamna [redacted], reprezentant al Asociației Alternative Sociale Iași.

Vizita a avut ca obiectiv consolidarea protecției beneficiarilor împotriva torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante, verificarea situației disciplinare a persoanelor private de libertate și a legăturii cu exteriorul, precum și a altor aspecte cu relevanță pentru activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii în locurile de detenție.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată.

La data efectuării vizitei în Penitenciarul Botoșani erau custodiate **710 persoane private de libertate, la o capacitate legală de 511 locuri, ceea ce reprezenta un procent de ocupare de aproximativ 139% din capacitatea legală.**

Conducerea penitenciarului era asigurată de către un director și 3 directori adjuncți (director adjunct siguranța deținerii și regim penitenciar, director adjunct educație și asistență psihosocială și director adjunct economico-administrativ).

Din partea Penitenciarului Botoșani au participat la discuții domnul Comisar de penitenciare Daniel Pînzariu - Director Adjunct Siguranța Deținerii și Regim Penitenciar, personal medical și psiho-social.

Profilul unității este de custodiare a persoanelor private de libertate clasificate în regim semideschis, deschis și persoane aflate în stare de arest preventiv, deserving un număr de 28 de instanțe de judecată și de urmărire penală de pe raza județelor Botoșani și Suceava.

Cu privire la personalul Penitenciarului Botoșani, deși situația generală cuprindea un număr de 329 de posturi, din care vacante erau doar 38 de posturi, **existau segmente în care**

procentul de ocupare era de aproximativ 70%, astfel la cabinetul medical erau prevăzute 6 posturi de ofițer - medic, din care erau ocupate doar 2 posturi, iar din 14 posturi de agenți – asistenți medicali erau încadrate 13 posturi. De asemenea, la sectorul educație din 12 de posturi de ofițer erau vacante 4 posturi, iar la sectorul operativ erau vacante 7 posturi de ofițer din totalul de 26 de posturi.

Sectorul de deținere al penitenciarului cuprindea 2 pavilioane, fiind organizat pe 5 secții de deținere, cu regim semideschis, regim deschis și arestați preventiv.

Secția E.1 era pentru regimul de deținere deschis (14 deținuți) și semideschis (103 deținuți), avea 18 camere cu suprafața de aproximativ 20 mp. Camerele erau dotate cu 5-6 paturi, **capacitatea legală de deținere fiind depășită cu 19%.**

Secția E.2 era pentru regimul de deținere semideschis (127 deținuți), avea 25 de camere cu suprafața de aproximativ 20 mp și 3 camere cu suprafața de aproximativ 10 mp. Dintre acestea, 25 de camere erau dotate cu câte 6 paturi, iar 3 camere erau dotate cu câte 2 paturi. **Capacitatea legală de deținere era depășită cu 19%.**

Aceeași situație se putea observa și în celelalte secții ale Penitenciarului Botoșani, capacitatea legală de deținere fiind depășită cu 18% în secția E.3, cu 18% în secția E.4 și cu 86% în secția E.5.

Secția E.5 avea o capacitate legală de deținere de 152 de locuri și era destinată pentru regimul deschis (67 deținuți) și regimul semideschis (216 deținuți). **Secția avea 292 de paturi dispuse pe două și trei nivele**, amplasate în 23 de camere astfel: 1 cameră cu suprafața de aproximativ 80 mp cu 32 de paturi pe două nivele, 1 cameră cu suprafața de aproximativ 30 mp cu 11 paturi, 1 cameră cu suprafața de aproximativ 30 mp cu 9 paturi și 20 de camere cu suprafața de aproximativ 30 mp cu 12 paturi.

Baza materială a Penitenciarului Botoșani cuprindea și clădiri administrative, cameră de vizite, cameră pentru vizite intime, săli de clasă, cabinete medicale, cabinete pentru personalul penitenciarului, infirmerie, farmacie, bloc alimentar, spălătorie și ateliere deservire, terenuri de sport, curți de plimbare.

Din datele prezentate, a reieșit că **supraaglomerarea era în continuare principala problemă existentă în Penitenciarul Botoșani, ceea ce determina condiții de cazare**

necorespunzătoare și imposibilitatea asigurării igienei corespunzătoare.

Periodic, conducerea Penitenciarului Botoșani se adresa Administrației Naționale a Penitenciarelor cu propunerea de transfer a unor deținuți, pentru evitarea supraaglomerării. De asemenea, la data efectuării vizitei, la nivelul Penitenciarului Botoșani era în derulare un proiect cu fonduri norvegiene prin care urma să se construiască 2 pavilioane noi pentru cazarea persoanelor private de libertate.

Referitor la fondurile alocate pentru desfășurarea în bune condiții a activităților din Penitenciarul Botoșani, acestea au fost apreciate de conducerea Penitenciarului ca fiind suficiente. Astfel, pe parcursul anului 2018, la Pavilionul de detenție A, s-au efectuat lucrări de reparații la 6 camere și lucrări de întreținere la 82 de camere, în valoare de 44.596,35 lei. De asemenea, la Pavilionul de detenție B, s-au efectuat lucrări de reparații la 5 camere și lucrări de întreținere la 37 de camere în valoare de 32.806,14 lei. Astfel, au fost efectuate lucrări de hidroizolație, placări cu plăci ceramice a pereților și pardoselilor, s-au înlocuit corpurile de iluminat și obiectele sanitare, s-au reparat paturile și rafturile din cambuze. De asemenea, unele spații de depozitare au fost transformate în cluburi de reintegrare socială, au fost igienizate sălile de clasă și cluburile existente.

Cu privire la dotările pentru îmbunătățirea condițiilor de detenție s-au achiziționat perne, cearșafuri și fețe de pernă, saltele, huse saltele și pături.

Referitor la situația disciplinară, din informațiile furnizate de personalul penitenciarului, a reieșit că în anul 2018 au fost aplicate 236 de sancțiuni, din care 141 au fost contestate de către persoanele private de libertate, iar un număr de 16 de contestații au fost admise de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate sau de către instanța de judecată. În anul 2017 au fost aplicate 278 de sancțiuni din care 138 au fost contestate de către persoanele private de libertate, iar un număr de 17 de contestații au fost admise de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate sau de către instanța de judecată.

Din analiza datelor de mai sus, se poate observa că în anul 2018 s-a înregistrat o scădere a numărului sancțiunilor aplicate, o creștere a numărului de contestații depuse de către persoanele private de libertate, precum și o scădere a contestațiilor admise de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate sau de către instanța de judecată.

Din verificările efectuate de membrii echipei de vizită în Registrul de înregistrări a rapoartelor de incident, dosarele de incident și din informațiile furnizate de personalul unității, echipa de vizită a constatat că în Penitenciarul Botoșani era respectată procedura constatării abaterilor disciplinare. Astfel, incidentele de pe secțiile de deținere erau raportate de către personalul de pază șefilor de secție, care declanșau procedura disciplinară prin înaintarea raportului de incident comisiei de disciplină; se efectuau cercetările prelabile privind fapta, se aduceau la cunoștință motivele declanșării procedurii disciplinare persoanei condamnate. În termen de 24 de ore de la înregistrare, rapoartele de incident erau înaintate comisiei de disciplină, care stabilea un termen pentru întrunirea comisiei și efectuarea cercetării disciplinare. Comisia de disciplină informa persoana cu privire la acuzațiile care i se aduceau, analiza documentele de la dosar, audia persoana condamnată, după care se pronunța cu privire la faptă. Hotărârea comisiei de disciplină se comunica persoanei condamnate de îndată, sub semnătură, cu menționarea căii de atac existente și a termenului de exercitare a acesteia. Procedura sancționării era supusă controlului instanțelor judecătorești.

Referitor la dosarele disciplinare, acestea cuprindeau: Rapoartele de incident, care includeau rubrici referitoare la descrierea faptei, aducerea la cunoștința persoanei private de libertate a raportului de incident, sub semnătură; Declarații ale martorilor; Referatele rezumative de cercetare a incidentului disciplinar; Hotărârile comisiei de disciplină cu rubrici privind: descrierea abaterii disciplinare săvârșite și informații privind luarea la cunoștință a raportului de incident, audierea în fața comisiei, încadrarea abaterii și sancțiunea disciplinară, semnătura de înmânare a exemplarului Hotărârii, rubrica de informare referitoare la posibilitatea formulării plângerii la judecătorul de supraveghere, soluția judecătorului de supraveghere, semnătura de luare la cunoștință și mențiunea sub semnătură dacă deținutul face sau nu contestație împotriva încheierii judecătorului; hotărârea judecătorului de supraveghere a privării de libertate sau hotărârea instanței de judecată cu privire la contestația depusă de deținut.

Din discuțiile purtate cu deținuții a reieșit că aceștia cunoșteau motivele declanșării procedurii disciplinare, precum și procedura de contestare a sancțiunilor disciplinare primite.

În cadrul Penitenciarului Botoșani – Serviciul de Asistență Psihosocială își desfășurau activitatea 6 asistenți sociali, toți fiind înscriși în Registrul Național al Asistenților Sociali din

România. Aceștia își desfășurau activitatea într-un spațiu comun cu psihologii și în apropierea biroului în care-și desfășurau activitatea educatoriilor.

Asistenții sociali își desfășurau programul în ture, prin rotație, de luni până vineri, în intervalul orar 7.00 – 19.00. De asemenea, tot prin rotație, personalul din sectorul educație și asistență psihosocială (educatori, psihologi, asistenți sociali) asigura continuitatea activităților în zilele de sâmbătă, cu recuperarea orelor lucrate.

În cluburile destinate desfășurării activităților socio-educative din cadrul fiecărei secții de deținere erau afișate orare lunare, unde erau menționate zilele și intervalul orar în care asistentul social desfășura activități individuale sau de grup.

Oferta de activități și programe desfășurată de către specialiștii serviciului de educație și asistență psihosocială era disponibilă în cluburile și bibliotecile din secțiile de deținere și era adusă la cunoștința persoanelor private de libertate în perioada de carantină. Conform informațiilor furnizate de specialiștii serviciului, oferta de activități și programe era, de regulă, reactualizată anual, fiind adaptată nevoilor persoanelor private de libertate.

Referitor la menținerea legăturii cu familia, în cadrul Penitenciarului Botoșani era amenajată o cameră de vizitare cu 5 posturi fără dispozitiv de separare și 2 posturi cu dispozitiv de separare. **Conform declarațiilor unor persoane private de libertate, dar și observațiilor membrilor echipei de vizită, nu era asigurată confidențialitatea convorbirilor, deoarece agentul supraveghetor putea auzi discuțiile dintre deținuți și vizitatori, aspect cauzat, mai ales, de suprafața mică a camerei de vizitare.** Ori, potrivit articolului 68 (1) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, vizitele au loc doar “sub supravegherea vizuală a personalului administrației penitenciarului”. În acest sens, **membrii echipei de vizită au considerat că se impune luarea unor măsuri de către conducerea penitenciarului pentru conformarea la prevederile legale prin instalarea unui geam separator.**

În camera de vizitare era amenajat și un mic spațiu destinat copiilor, dotat cu câteva scăunele și jucării.

Erau instalate telefoane pe holurile tuturor toate secțiilor de deținere și la curțile de plimbare, serviciile telefonice fiind asigurate de două firme. În timpul vizitei în spațiile de

deținere au existat deținuți care au reclamat faptul că **unele telefoane nu funcționau**, acest aspect fiind confirmat ulterior de membrii echipei de vizitare (secția I de deținere – regim semideschis). De asemenea, unele persoane custodiate s-au plâns de faptul că **nu era respectată confidențialitatea convorbirilor telefonice**, deoarece în timpul convorbirilor se aflau în apropiere angajați ai penitenciarului care puteau auzi ce se vorbește, dar și din cauza amplasării aparatelor telefonice în zone circulate intens de deținuți, aspect observat și de membrii echipei de vizită. În acest sens, **membrii echipei de vizită au apreciat că nu erau respectate prevederile legale referitoare la confidențialitatea convorbirilor telefonice – art. 65 (1) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, care menționează caracterul confidențial pe care trebuie să-l aibă acestea, dar și caracterul vizual al supravegherii deținutului în timpul exercitării dreptului la convorbiri telefonice.**

În sprijinul întăririi legăturilor persoanelor private de liberate cu familia, în anul 2018 s-a desfășurat în comunitate programul „O zi cu tata”, la care au participat 10 deținuți.

Pentru respectarea dreptului la corespondență, în curtea penitenciarului erau amplasate 2 cutii poștale, câte una în dreptul fiecărui pavilion.

Referitor la respectarea dreptului la informare, Penitenciarul Botoșani avea contractate 6 abonamente la 3 ziare, unul local și două naționale. Publicațiile erau distribuite zilnic, de luni până vineri, prin rotație, pe toate secțiile de deținere, de către agentul tehnic responsabil, pe bază de semnătură în Registrul de evidență a distribuirii ziarelor pe secțiile de deținere.

De asemenea, în penitenciar funcționau 3 biblioteci, una dintre ele fiind o filială a Bibliotecii Județene “Mihai Eminescu” Botoșani. Fondul de carte cumulat al celor 3 biblioteci era de 10200 de volume, iar deținuții puteau consulta listele cu titlurile de carte la cluburile celor 5 secții de deținere. În medie erau înregistrați aproximativ 200 de cititori/trimestru și erau împrumutate aproximativ 500 de cărți în aceeași unitate de timp. Deținuții aveau acces la bibliotecă conform programului stabilit, împrumutul realizându-se pe baza fișelor de cititor și a evidenței informatizate.

Pentru asigurarea dreptului la informare al deținuților erau amplasate puncte de documentare și informare electronică (info-chișcuri) în toate secțiile de deținere. Toate info-

chioscurile erau funcționale și ofereau acces la legislație, la decizii ale directorului general, la informații despre activitățile de reintegrare socială, despre posturile vacante aflate în evidența Agențiilor Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă din județele Botoșani, Suceava și Iași etc.

În penitenciar exista un studio TV cu circuit închis prin intermediul căruia se emitea canalul CaptivAnt TV INFO, de luni până vineri, în intervalul orar 11.00 – 13.00 și 14.00 – 15.00, prin întreruperea semnalului sau în paralel cu posturile recepționate prin rețeaua de televiziune prin cablu. Canalul CaptivAnt TV INFO oferea informații referitoare la aspecte care reglementează domeniul execuțional penal, noutăți legislative, mediatiza demersurile de reintegrare socială, promova activitățile desfășurate cu deținuții etc.

În camerele de deținere și în spațiile destinate desfășurării activităților de reintegrare socială (cluburi, biblioteci, studio TV, atelier pictură) existau 103 televizoare achiziționate din fondurile unității, iar 34 de televizoare proprietate a deținuților erau amplasate în camere. Într-o magazie se mai aflau 29 de aparate TV, ai căror proprietari erau transferați sau eliberați.

Persoanele private de libertate la Penitenciarul Botoșani participau la diverse activități desfășurate în penitenciar sau în comunitate. Desfășurarea activităților în comunitate era posibilă cu sprijinul colaboratorilor externi, organizații neguvernamentale sau instituții publice cu care erau încheiate protocoale de colaborare. Frecvența activităților era, în medie, de 3-4 activități/lună. Astfel, pe parcursul anului 2018 au avut loc mai multe evenimente în comunitate la care au participat persoane private de libertate: activități culturale (recital de poezie), vizite la muzee, participare la competiții sportive de tenis de masă, vizionare competiții sportive, protagoniști într-o reprezentație a unei piese de teatru, pelerinaje și activități moral-religioase desfășurate în exteriorul penitenciarului, participarea la ateliere de creație etc.

Activitățile sportive se desfășurau pe terenul de sport al unității, în funcție de condițiile meteorologice, în cluburile din cadrul secțiilor de deținere (tenis de masă, șah, table) sau în exteriorul locului de deținere. Acestea erau organizate sub forma unor competiții sportive, derulate atât în interiorul penitenciarului cât și în exteriorul acestuia, în sală sau pe terenul de fotbal. În cursul anului 2018 s-au desfășurat două competiții de șah, două campionate de fotbal, două campionate de table și o competiție de tenis de masă.

Penitenciarul organiza lunar concursuri tematice, cu adresabilitate largă, cu ocazia diferitelor sărbători religioase, zilei naționale sau a unor zile internaționale.

Referitor la asigurarea dreptului la școlarizare al persoanelor private de libertate, cursurile școlare erau organizate și derulate în cadrul claselor afilate la Școala Profesională Specială "Sfântul Stelian" Botoșani.

În anul școlar 2018-2019 au fost organizate 6 clase, învățământ primar, gimnazial și școală de arte și meserii, cu un efectiv total la data vizitei de 62 de elevi. Pentru anul universitar 2017-2018 a existat o solicitare de a urma cursurile Facultății de Științe Economice și Administrație Publică, Administrarea Afacerilor, Suceava, forma de învățământ la distanță. Au fost întreprinse demersurile necesare înscrierii persoanei private de libertate pentru a urma cursurile universitare, ulterior aceasta fiind pusă în libertate.

Asistența psihologică a beneficiarilor era asigurată de 5 psihologi angajați, cu atestate de liberă practică la Colegiul Psihologilor din România. În cazuistica instituției existau tulburări de personalitate, depresie, anxietate, tulburări de comportament la minorii în tranzit, demență la vârstnici, epilepsie, explicabile de altfel, având în vedere filmul existențial particular al deținuților.

Din discuțiile cu personalul de specialitate, referitor la numărul de persoane private de libertate pe categorii: vârstnici (peste 55 ani): 34 deținuți, persoane cu dizabilități fizice și psihice (cu certificat încadrare în grad de handicap): 3, foști consumatori de substanțe psihotrope: 37, beneficiari de tratament psihiatric: 63, abuzați fizic: 1, conduită heteroagresivă: 10, conduită autoagresivă: 3, refuz de hrană: 1, vulnerabili (se referă la persoane cu risc de vulnerabilizare urmare a gradului de limitare psihică, lipsă de suport familial/social, grad de afectare psihică): 22, deteriorare psihică generată de bătrânețe: 0, aparținători ai comunității LGBT: 0.

Analiza nevoilor de intervenție ale persoanelor private de libertate deținute în Penitenciarul Botoșani se realiza la sfârșitul anului în curs pentru anul calendaristic ulterior. În funcție de modificările apărute pe parcursul anului, se putea face reevaluarea acestor nevoi. În stabilirea nevoilor specifice de educație și asistență psihosocială realizată pentru Penitenciarul Botoșani în decembrie 2017, s-au avut în vedere coroborarea informațiilor din mai multe surse:

- recomandările de asistare psihosocială, urmare a activității de evaluare psihologică, informații generate din aplicația informatizată PMSweb, precum și analiza gradului de acoperire a nevoilor;

- specificul populației carcerale custodiate;

- situația persoanelor private de libertate, identificate și încadrate ca prezentând un grad crescut de vulnerabilitate și care necesitau monitorizare și asistență psihosocială în regim individual, precum și a celor cu risc la comportamente agresive/autoagresive;

- situația furnizată de cabinetul medical – număr deținuți în evidență cu diagnostic psihiatric/ tratament psihotrop.

În stabilirea programelor și activităților educative și de asistare psihosocială, în cadrul Penitenciarului Botoșani se ținea cont de ponderea nevoilor identificate, dar și de prioritatea realizării intervențiilor, dată de riscul asupra persoanei în cauză, asupra celorlalți și a siguranței locului de deținere, sens în care, demersurile pentru diminuarea riscurilor de suicid și a comportamentelor agresive au prioritate pe domeniul psihosocial.

Programul de lucru al psihologilor era de luni până vineri în intervalul 7-15/8-16, respectiv 11-19, conform planificării lunare stabilite la nivelul serviciului asistență psihosocială și aprobată de directorul unității. Prin rotație, pentru asigurarea continuității activităților, se lucra în zilele de sâmbătă, alternativ, psiholog/asistent social/educator, în intervalul orar 8-16, cu recuperarea orelor efectuate.

La data de 27.11.2018, Penitenciarul Botoșani avea 6 psihologi angajați definitiv (5 fiind în activitate și 1 psiholog era în concediu de creștere copil). Dintre aceștia, 2 psihologi au fost încadrați ca debutanți, fiind definitivați la data de 01.11.2018. Activitatea acestora a fost supervizată de șeful Serviciului Asistență Psihosocială, psiholog.

Referitor la perfecționarea personalului, pe lângă aplicația informatizată e-learning, care presupune parcurgerea unor teme cu caracter general și specific, pentru anul 2018, au fost avute în vedere pentru psihologi participarea la programe și sesiuni de pregătire continuă, activități organizate de către Administrația Națională a Penitenciarelor sau asumate prin Graficul de pregătire continuă al specialiștilor, precum și activități organizate de unitățile penitenciare din regiunea nord-est.

Astfel, personalul a participat la următoarele conferințe și simpozioane: Conferința Națională de Psihologie Penitenciară Iași, 11 mai 2018, 4 persoane participante; Simpozionul cu participare internațională „Școala, principalul mijloc de păstrare a libertății sufletului în mediul opriment,” Bacău, 01-02 noiembrie 2018, 4 persoane participante; Curs de formare continuă conform Graficului anual de pregătire continuă a specialiștilor din Administrația Națională a Penitenciarelor, 1 participant; Simpozionul Național al Poliției Române, PSIMPOL, 17-18 octombrie 2018, 1 participant.

Din punct de vedere tehnic, cabinetele psihologice erau dotate corespunzător cu mobilier care permitea desfășurarea activităților individuale și de grup. De asemenea, era disponibilă aparatură foto-video, video-proiector, laptop.

Din punct de vedere metodologic, se folosea screeningul psihologic C1 pentru identificarea riscurilor și nevoilor prioritare de intervenție, precum și baterii de teste cu licență, aplicate în cazurile în care aplicarea screeningului nu era suficientă pentru evidențierea problemelor psihologice: SCID I, Sistemul de evaluare clinică (SEC), Inventarul de depresie Beck, Inventarul de anxietate stare-trăsătură- STAI, puse la dispoziție de către Administrația Națională a Penitenciarelor. În cadrul Proiectului cu finanțare europeană ”PRISON” derulat în Penitenciarul Botoșani în perioada 2014-2016 au fost achiziționate instrumentele de evaluare Inventarul Clinic Multiaxial Millon (MCMI-III) și Chestionarul de screening și diagnostic psihiatric (PDSQ).

În cursul anului 2018, a fost identificat riscul de suicid pentru 9 deținuți, pentru care s-au realizat demersuri individuale (consiliere psihologică pentru diminuarea riscului de suicid). Din cei 9 deținuți, 1 deținut a avut o tentativă de suicid. În cazul tentativelor de suicid, psihologii includeau deținutul/deținuții în demers de consiliere psihologică specifică și monitorizarea stării psihice la nivelul secției de deținere. În aceste situații se avea în vedere colaborarea cu sectorul medical/pază în vederea adecvării metodelor de intervenție suportivă.

Din analiza documentelor puse la dispoziția membrilor echipei de vizită a reieșit că, periodic, se derulau programe de formare a deținuților de sprijin pentru riscul de suicid. La data de 04.10.2018 a fost inițiat un alt grup de formare a 9 deținuți de sprijin pentru riscul de suicid. Programul urma să se finalizeze la data de 11 decembrie 2018.

În anul 2018, până la data efectuării vizitei, la nivelul serviciului psihologic au fost înregistrate 35 de cazuri, pentru care s-a instituit procedura de refuz de hrană. Persoanele aflate în situația menționată au fost incluse în demers de consiliere psihologică zilnică în vederea conștientizării consecințelor la nivel somatic al acestei acțiuni, identificarea de soluții alternative adaptative pentru rezolvarea situației care a generat adoptarea acestui comportament, monitorizare zilnică a stării psihice la nivelul camerei unde a fost cazat deținutul pe perioada în care s-a aflat în procedura refuzului de hrană și colaborarea cu sectorul medical/pază în vederea adecvării metodelor de intervenție suportivă.

Evaluarea psihologică se realiza pe baza instrumentelor de evaluare a nevoilor și riscurilor psihologice, ca parte integrantă a instrumentelor standard de evaluare a activităților desfășurate de deținuți, puse la dispoziția personalului de către direcția de specialitate, chestionarul de evaluare C1 și alte instrumente de evaluare cu licență amintite anterior.

Evaluarea inițială se realiza după depunerea în penitenciar, în perioada de carantinare-observare. Chestionarul de evaluare C1 includea itemi, completarea acestora în varianta online permițând identificarea riscurilor/nevoilor, precum și formularea recomandărilor de includere în programe care să acopere nevoile criminogene, pe perioada executării pedepsei privative de libertate. Prioritizarea intervenției rămânea la decizia specialistului, în funcție de criterii precum urgența intervenției, riscul pentru sine/alții, durata pedepsei de executat etc.

Evaluarea periodică avea loc în cadrul unor întâlniri individuale, urmărindu-se dacă nevoile identificate inițial se mențin, în ce măsură au fost acoperite prin implicarea în programe/activități, dacă se înregistrează progrese ori regrese de către persoanele private de libertate în plan psihocomportamental, precum și, după caz, dacă se identifică alte riscuri și nevoi psihologice. Activitatea de evaluare periodică se realiza în perioada premergătoare analizării în comisia de stabilire, individualizare și schimbare a regimului de executare sau ori de câte ori era necesar, dar cel puțin o dată la 12 luni.

Evaluarea finală se făcea prin întrevvedere directă cu deținutul, se realiza în perioada premergătoare analizării în comisia pentru liberare condiționată și avea rolul de a evidenția evoluția deținuților, ca urmare a parcurgerii demersurilor de asistență psihologică.

Informațiile de specialitate rezultate în urma evaluărilor se consemnau în documentele de lucru specifice și în secțiunile aferente domeniului asistență psihologică din aplicația informatică.

Activitatea medicală se desfășura prin intermediul celor două tipuri de specialități și cabinete medicale, de medicină generală și respectiv de stomatologie, prin care se furnizau servicii medicale persoanelor private de libertate aflate în custodia unității. Pentru activitatea de asistență medicală primară, existau relații contractuale cu CASA OPSNAJ.

La data efectuării vizitei, compartimentul medical avea ca structură 6 funcții de medic, 15 funcții de asistent medical și 1 registrator medical, **fiind vacante 4 funcții de medic specialist (medicină generală), 1 funcție de asistent medical și 1 funcție registrator medical.**

Consultațiile medicale erau acordate persoanelor private de libertate de către medicii instituției la cererea acestora, în baza unei programări efectuate pe fiecare secție de deținere, conform programului de consultații sau ori de câte ori era nevoie în timpul programului de lucru al medicilor. Programul de consultații la cabinetul medical era afișat la loc vizibil și adus la cunoștința persoanelor private de libertate de către personalul operativ de serviciu.

Cabinetul medical avea Autorizație Sanitară de Funcționare eliberată de Direcția de Sănătate Publică Botoșani. Acesta cuprindea și o sală de tratamente, ambele fiind amenajate și dotate conform prevederilor Ordinului nr. 153/2003 emis de Ministerul Sănătății și Familiei pentru aprobarea normelor metodologice privind înființarea, organizarea și funcționarea cabinetelor medicale – Anexa 2, dotarea minima obligatorie pentru cabinete medicale de specialitate.

În cadrul compartimentului medical funcționa un punct farmaceutic și era amenajată o infirmerie dotată cu 4 paturi, 1 cameră de izolare respiratorie, 1 cameră pentru supravegherea celor aflați în refuz de hrană.

Membrii echipei de vizită au analizat o serie de documente medicale și registre folosite în activitatea curentă a cabinetului medical (Registru de consultații, Registru de tratament, Registru administrare tratament strict supravegheat, Registru examene de specialitate, Registru evidență bolnavi cronici, Registru transfer persoane private de libertate, Registru internări în

spital, Registrul pentru evidența medicamentelor personale ale persoanelor private de libertate, Registrul nou – depuși, Registrul privind procedura de refuz de hrană etc.). Membrii echipei de vizită au constatat că documentele prezentate erau actualizate, înregistrate și completate în mod corect, la toate fișele medicale exista atașat formularul de consimțământ informat al persoanei private de libertate, completat în mod corect și semnat de aceasta.

La cabinetul medical exista întocmit și completat Registrul de auto/heteroagresiuni. În cursul anului 2018, până la data vizitei, erau luate în evidență 129 de agresiuni. În marea lor majoritate erau autoagresiuni minore, plăgi superficiale, persoanele private de libertate și-au provocat plăgi la nivelul brațelor și antebrățelor, ori au fost implicate în diverse conflicte cu persoanele private de libertate din cameră. O persoană privată de libertate a fost înregistrată de trei ori în decursul unei zile (orele 14.50, 15.36, 16.28) cu plăgi tăiate antebrățe bilateral superficial prin autoagresiune. Conform Registrului de tratament, persoana privată de libertate a primit asistență medicală în mod corespunzător și a fost informată cu privire la dreptul de a fi examinată medico-legal. De asemenea, a fost anunțat serviciul psiho-social pentru monitorizare și acordare de asistență psihosocială în regim individual, precum și pentru realizarea evaluării psihologice.

Conform datelor din Registrul de auto/heteroagresiuni, au fost înregistrate cazuri de persoane private de libertate care au fost victime ale unor agresiuni din partea altor deținuți din cameră sau la curțile de plimbare. În toate cazurile persoanele agresate au primit îngrijiri medicale la cabinetul medical al penitenciarului, fără a fi nevoie de transport la spital. Cu privire la incidente, a fost declanșată procedura disciplinară prin înaintarea raportului de incident comisiei de disciplină. De asemenea, s-a luat măsura mutării agresorului într-o altă secție a penitenciarului și a fost sesizat Parchetul de pe lângă Judecătoria Botoșani în legătură cu incidentele produse.

Cu privire la notele informative transmise Parchetului de pe lângă Judecătoria Botoșani, instituția Avocatul Poporului prin Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție urmează să sesizeze Parchetul pentru a afla soluțiile dispuse.

De asemenea, conform Registrului privind procedura de refuz de hrană, în anul 2018 până la data efectuării vizitei, au fost înregistrate 49 de cazuri de refuz de hrană și o tentativă

de suicid. Nu au fost înregistrate cazuri de suicid sau decese.

Cu privire la cele 49 de cazuri de refuz de hrană, din registre și din fișele de evoluție clinică a reieșit că perioadele de refuz de hrană aveau o durată de maxim 48 ore, de obicei durata fiind cuprinsă între 2-24 ore. Pe durata refuzului de hrană, conform datelor din fișele de evoluție clinică, erau monitorizate tensiunea arterială și greutatea persoanelor private de libertate.

3. Recomandări.

Având în vedere cele de mai sus, în temeiul art. 43 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, Avocatul Poporului:

RECOMANDĂ

Conducerii Penitenciarului Botoșani, județul Botoșani să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. Gestionarea supraaglomerării la Penitenciarul Botoșani prin finalizarea proiectelor de investiții demarate, având în vedere că la data efectuării vizitei erau custodiate 710 persoane private de libertate, la o capacitate legală de 511 de locuri, ceea ce reprezenta un procent de ocupare de aproximativ 139% din capacitatea legală.
2. Îmbunătățirea condițiilor de cazare prin eliminarea paturilor de la nivelul al treilea și prin continuarea acțiunilor de reparație, întreținere și igienizare a camerelor de deținere și băilor.
3. Îmbunătățirea asistenței medicale prin scoaterea la concurs a celor patru posturi vacante de medic, necesare desfășurării activităților medicale din Penitenciarul Botoșani.
4. Îmbunătățirea activităților educative și sociale prin scoaterea la concurs a celor patru posturi vacante de la sectorul educație, necesare desfășurării activităților socio-educative din Penitenciarul Botoșani.
5. Amenajarea unei camere de vizitare care să asigure confidențialitatea convorbirilor, astfel încât agentul supraveghetor să nu poată auzi discuțiile dintre deținuți și vizitatori.

6. Asigurarea respectării confidențialității convorbirilor telefonice, conform art. 65 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, care menționează caracterul confidențial pe care trebuie să-l aibă acestea, dar și caracterul vizual al supravegherii deținutului în timpul exercitării dreptului la convorbiri telefonice.